

SEJM
RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ
IX kadencja
Prezes Rady Ministrów
DSP.WPP.0640.8.2023

Warszawa, 29 marca 2023 r.

Pani
Elżbieta Witek
Marszałek Sejmu
Rzeczypospolitej Polskiej

Szanowna Pani Marszałek,

przekazuję przyjęte przez **Radę Ministrów stanowisko** wobec senackiego projektu ustawy

- o zmianie ustawy – Kodeks postępowania karnego (druk nr 2978).

Jednocześnie informuję, że Rada Ministrów upoważniła Ministra Sprawiedliwości do reprezentowania Rządu w tej sprawie w toku prac parlamentarnych.

Z poważaniem,

Mateusz Morawiecki

/podpisano kwalifikowanym podpisem elektronicznym/

Stanowisko Rady Ministrów
do senackiego projektu ustawy o zmianie ustawy – Kodeks postępowania karnego
(druk sejmowy nr 2978)

Senacki projekt ustawy o zmianie ustawy – Kodeks postępowania karnego (druk sejmowy nr 2978) zawiera propozycję zmiany art. 85 § 2 ustawy z dnia 6 czerwca 1997 r. – Kodeks postępowania karnego (Dz. U. z 2022 r. poz. 1375, z późn. zm.), dalej jako „k.p.k.” przez nadanie mu następującego brzmienia: „§ 2. Orzekając w przedmiocie stwierdzenia sprzeczności sąd wydaje postanowienie. Stwierdzając sprzeczność sąd określa oskarżonym termin do ustanowienia innych obrońców, a w wypadku obrony z urzędu sąd wyznacza innego obrońcę. Na postanowienie przysługuje zażalenie.”.

Należy wskazać, że ww. projekt obejmuje de facto wykonanie wyroku Trybunału Konstytucyjnego z dnia 27 kwietnia 2022 r. (sygn. akt SK 53/20), w którym Trybunał orzekł, że „Artykuł 85 § 2 w związku z art. 85 § 3 ustawy z dnia 6 czerwca 1997 r. – Kodeks postępowania karnego (Dz. U. z 2021 r. poz. 534, ze zm.) w zakresie, w jakim nie przewidują możliwości wniesienia zażalenia na zarządzenie prezesa sądu, w którym stwierdza się, że interesy kilku podejrzanych, reprezentowanych przez tego samego obrońcę, nie pozostają w sprzeczności, są niezgodne z art. 42 ust. 2 w związku z art. 78 i art. 32 ust. 1 Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej.”

Przedstawiony projekt przewiduje zmianę brzmienia art. 85 § 2 k.p.k. w zakresie wprowadzenia możliwości złożenia zażalenia na postanowienie sądu stwierdzające, że interesy oskarżonych bronionych przez tego samego obrońcę nie są sprzeczne. Obecnie zażalenie przysługuje jedynie na postanowienie sądu stwierdzające, że interesy oskarżonych są sprzeczne.

Inicjatywę senackiej Komisji Ustawodawczej należy ocenić jako słuszną, mając na uwadze, że faktycznie stanowi wykonanie wyroku Trybunału Konstytucyjnego z dnia 27 kwietnia 2022 r. (sygn. akt SK 53/20). Wydaje się również, że co do zasady projektowana regulacja realizuje ww. orzeczenie, bowiem jak wynika z uzasadnienia wyroku, Trybunał Konstytucyjny uznał, że nieuzasadnione jest różnicowanie możliwości skorzystania ze środka zaskarżenia w przypadku rozstrzygnięcia o sprzeczności interesów podejrzanych reprezentowanych przez tego samego obrońcę, gdyż dochodzi do różnicowania możliwości skorzystania ze środków procesowych, które mają charakter gwarancyjny dla realizacji prawa do obrony.

Jak podkreślił Trybunał Konstytucyjny, zgodnie z art. 42 ust. 2 Konstytucji każdy, przeciw komu prowadzone jest postępowanie karne, ma prawo do obrony we wszystkich stadiach

postępowania. Prawo do obrony ma charakter gwarancyjny i z tego względu powinno być realne i efektywne w ramach konkretnego postępowania.

W uzasadnieniu wyroku Trybunału Konstytucyjnego wskazano, że zasada wynikająca z art. 85 § 1 k.p.k., zgodnie z którą obrońca może bronić kilku oskarżonych (podejrzanych) tylko wtedy, gdy ich interesy nie pozostają w sprzeczności, jest gwarancją prawa do obrony, niezależnie od tego, czy jest to obrona z wyboru czy obrona z urzędu. Istnienie sytuacji kolizyjnej interesów oskarżonych może taką obronę utrudniać lub nawet uniemożliwiać. Jak wynika z orzeczenia Trybunału Konstytucyjnego, zarówno rozstrzygnięcie upoważnionego organu (sądu lub prezesa sądu) o istnieniu kolizji, jak i o braku sprzeczności interesów, ingeruje w sferę realizacji prawa oskarżonego do obrony.

Trybunał Konstytucyjny wskazał także, że art. 78 Konstytucji wyraża prawo do zaskarżenia orzeczeń i decyzji wydanych w pierwszej instancji. Przepis ten stanowi gwarancję obiektywnej i realnej kontroli instancyjnej. Jednocześnie w uzasadnieniu wyroku z dnia 27 kwietnia 2022 r. zaznaczono, że prawo, o którym mowa w art. 78 Konstytucji, nie ma charakteru absolutnego (co wynika wyraźnie z treści zdania drugiego tego przepisu) i dopuszczalne jest ustanawianie w drodze ustawy wyjątków od zasady zaskarżalności orzeczeń i decyzji wydanych w pierwszej instancji. Wskazano ponadto, że wyjątki od zasady zaskarżalności nie mogą doprowadzić do naruszenia innych norm konstytucyjnych. Odstępstwo od zasady wyrażonej w art. 78 zdanie pierwsze Konstytucji w każdym przypadku powinno być podyktowane szczególnymi okolicznościami, uzasadniającymi pozbawienie strony postępowania środka odwoławczego.

Trybunał Konstytucyjny uznał, że „ustawodawca, ograniczając możliwość zaskarżenia rozstrzygnięcia w przedmiocie sprzeczności interesów tylko do sytuacji, w której prezes sądu rozstrzygnął o istnieniu takiej kolizji, wprowadził zróżnicowanie, które nie ma wystarczającego konstytucyjnego uzasadnienia. Brak możliwości zaskarżenia rozstrzygnięcia prezesa sądu o braku sprzeczności interesów może prowadzić do naruszenia konstytucyjnego prawa podejrzanego do obrony, a także wskutek konsekwencji prowadzenia obrony w sytuacji kolizyjnej – wpływać na rzetelność procesu karnego. Nie sposób znaleźć takie interesy lub wartości konstytucyjne, których ochrona przeważałaby nad ochroną efektywnego prawa podejrzanego do obrony”.

Trybunał Konstytucyjny zaznaczył, że ze względu na zakres zaskarżenia w sprawie o sygn. akt SK 53/20 i konkretny charakter kontroli konstytucyjności w wyroku z dnia 27 kwietnia 2022 r. orzeczono jedynie o zakresie regulacji wynikającej z art. 85 § 2 k.p.k. (w związku z art. 85 § 3 k.p.k.), który obejmuje zaskarżalność rozstrzygnięcia prezesa sądu o sprzeczności interesów podejrzanych reprezentowanych przez tego samego obrońcę. Jednakże Trybunał

Konstytucyjny dostrzegł, że podobny problem konstytucyjny wiąże się z brakiem zaskarżalności orzeczenia sądu stwierdzającego, że interesy kilku oskarżonych, reprezentowanych przez tego samego obrońcę, nie pozostają w sprzeczności. Z tego względu w uzasadnieniu wyroku wskazano, że ustawodawca powinien podjąć działania zmierzające do spójnego i zgodnego ze standardem konstytucyjnym uregulowania środków zaskarżenia w odniesieniu do wszystkich rozstrzygnięć w przedmiocie kolizji interesów oskarżonych (podejrzanych).

Jednocześnie zauważyć należy, że zasadne jest dokonanie zmiany brzmienia zdania trzeciego projektowanego przepisu w następujący sposób: „Na postanowienie w przedmiocie sprzeczności interesów przysługuje zażalenie.”

Zaproponowany w projekcie przepis może bowiem budzić wątpliwości interpretacyjne. Wskazać należy, że przepisy k.p.k. dotyczące zaskarżalności wszystkich postanowień danego przedmiotu postępowania (np. w art. 22 § 2 k.p.k. co do zawieszenia postępowania czy przypadku określonego w § 5 tegoż przepisu, jak też w art. 252 § 1 k.p.k. co do środków zapobiegawczych) posługują się określeniem „w przedmiocie”, co pozwala uniknąć wątpliwości co do ich zaskarżalności. Wprowadzenie proponowanej treści przepisu zapobiegnie problemom interpretacyjnym, jakie mogłyby powstać w przypadku braku określenia, które postanowienia podlegają zaskarżeniu.

Resumując, uznać trzeba, że inicjatywa senackiej Komisji Ustawodawczej stanowi wykonanie ww. wyroku Trybunału Konstytucyjnego i jako taka zasługuje na aprobatę.